

УЯВНА ОБОРОНА, ЯК ОБСТАВИНА ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

Курсант 2-го курсу **Аргат Р.М.**

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук **Шуляк Ю.Л.**

Новелою чинного Кримінального кодексу України 2001 року є нормативне регулювання кримінально-правової ситуації уявної оборони. Відповідно до ч. 1 ст. 37 КК України «уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання». У ч. 2–4 ст. 37 КК України законодавець передбачив спеціальні правила кримінально-правової кваліфікації окремих різновидів уявної оборони: 1) різновид уявної оборони, який виключає кримінальну відповідальність (ч.2 ст. 37 КК України); 2) різновид уявної оборони, який прирівнюється до перевищення меж необхідної оборони (ч.3 ст. 37 КК України); 3) різновид уявної оборони, який прирівнюється до необережного злочину (ч.4 ст. 37 КК України).

Обставини, що виключають злочинність діяння, пов'язані з діями людини, що вчиняються за наявності її свідомості та передбачення настання заборонених законом наслідків, однак, збіг певних чинників спонукають її вчиняти діяння, яке зовні нагадує злочин. Точніше, таке діяння за своїми зовнішніми ознаками збігається з ознаками того чи іншого злочину, але вважається правомірним.

Характерними ознаками обставин, що виключають злочинність діяння, є:

- те, що дії за наявності таких обставин вчиняються з метою відвернути небезпеку заподіяння тяжкої шкоди правоохоронним об'єктам;

- те, що таке відвернення вчиняється, в одному випадку, шляхом заподіяння шкоди тому, хто умисно вчиняє злочин, в іншому, - шляхом спричинення шкоди одним цінностям, що охороняються законом, для відвернення небезпечної шкоди, що загрожує іншим, більш важливим цінностям;
- те, що дії, вчинені за названих обставин, мають зовнішню схожість з діями та їх наслідками, зазначеними в нормах кримінального закону як такі, що входять до певного складу злочину;
- те, що такі дії за наявності обставин, про які йдеться, визнаються правомірними, або інакше - зазначені обставини виключають злочинність діяння.

Головна відмінність уявної оборони від інших обставин, що виключають злочинність діяння, проявляється у суб'єктивній стороні, а саме у відсутності вини особи, яка завдає шкоди іншій особі, помиляючись відносно реальності суспільно небезпечного посягання і вважаючи, що вона захищає охоронювані законом права і інтереси. Розглядаючи необхідну оборону, Ю.В. Баулін зазначав, що особа, яка обороняється, може допускати помилки при захисті від суспільно небезпечного посягання, і виділяв наступні види помилок: 1) в наявності суспільно небезпечного посягання; 2) у необхідності негайного нанесення шкоди посягаючому; 3) відносно своєчасності оборони; 4) відносно особи посягаючого; 5) відносно оцінки характеру та небезпечності посягання; 6) відносно оцінки обстановки захисту.

Проаналізувавши ці помилки, можна визначити, що серед них до уявної оборони відносяться наступні: 1) відносно наявності суспільно небезпечного посягання; 2) відносно особи, що посягає; 3) відносно характеру і небезпечності посягання.